

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA

Facultat de Ciències Socials

GUIA DOCENT

PATRIMONI ETNOLÒGIC I

CULTURA POPULAR

Curs 2010-11

I.- DADES INICIALS D'IDENTIFICACIÓ

Nom de l'assignatura:	Patrimoni Etnològic i Cultura popular
Caràcter:	Optativa (4 crèdits)
Titulació:	Màster de Gestió Cultural
Departament:	Sociologia i Antropologia Social
Professor responsable:	Gil-Manuel Hernández i Martí Maria Albert Rodrigo Albert Moncusí Ferré

II.- INTRODUCCIÓ A L'ASSIGNATURA

La present assignatura té per objecte realitzar un acostament al món del Patrimoni Etnològic en particular i la Cultura popular, tant en la seua vessant tradicional com contemporània.

L'assignatura parteix de la visió de la cultura popular entesa com a procés dinàmic i espai de lluita social, on es valora molt especialment el lloc del patrimoni en la societat de la modernitat avançada. Al respecte s'ha de prendre en consideració l'actualitat i expansió del concepte de patrimoni, així com la redimensionalització i proliferació del ritual festiu, l'important desenvolupament de la xarxa associativa com a agent activador del patrimoni, la revitalització de tradicions i els processos folkloritzadors de la cultura. Sols així té sentir procedir a la classificació tipològica i a l'anàlisi de les manifestacions més rellevants de la cultura popular i del patrimoni, especialment en un context socio-cultural globalitzat.

El contingut del curs està inserit en el marc d'un tractament socio-antropològic, vehiculat especialment per una voluntat de interdisciplinarietat amb d'altres ciències socials i de connexió amb els estudis culturals. L'assignatura té una orientació teòrico-pràctica, de manera que els alumnes matriculats han de reflexionar i debatre diverses lectures seleccionades, conduents a orientar possibles treballs de caire investigador o a proporcionar ferramentes conceptuals útils per a realitzar la tasca de gestió en el terreny del patrimoni etnològic i la cultura popular. Així mateix, es contempla la introducció de petits tallers de caire pràctic especialment orientats al tema de la gestió del patrimoni etnològic.

Paraules clau: cultura popular, patrimoni, patrimoni etnològic, associacionisme patrimonial, festa

III.- VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	HORES
Assistència a classes teòriques:	16
Assistència a classes pràctiques:	8
Seminaris o activitats fora d'aula:	4
Preparació de treballs:	48
Estudi-preparació classes de teoria:	18
Assistència a tutories:	10
TOTAL:	104

IV.- OBJECTIUS GENERALS

- Introduir als estudiants en la identificació, activació i valoració del patrimoni etnològic.
- Contextualitzar el patrimoni cultural en el marc de la globalització cultural.
- Tractar les diverses dimensions del fenomen patrimonial en la seua complexitat.
- Aprofundir en les vinculacions de la festa amb les institucions i els poders establerts.
- Destacar el potencial festiu de contestació i crítica social.
- Lligar el món associatiu patrimonial i festiu al dinamisme de la cultura popular.
- Desenvolupar les característiques històriques i contemporànies de la cultura popular.
- Realitzar un acostament als fonaments de l'organització, gestió i realització de les activitats relacionades amb la difusió del patrimoni etnològic, l'associacionisme i la cultura popular.

V.- CONTINGUTS

Bloc I. El patrimoni etnològic

- 1.- L'especificitat del patrimoni etnològic.
- 2.- Els valors del patrimoni etnològic.
- 3.- Actors, posicions i pràctiques en els processos d'activació i difusió del patrimoni etnològic: dels museus a la societat civil.

Bloc II. Cultura popular i festa

- 1.- La cultura popular en el marc de la globalització.
- 2.- La festa com a condensador del patrimoni cultural.

Bloc III. Les associacions i el patrimoni

- 1.- La complexitat de la trama associativa.
- 2.- Arrels i característiques de l'associacionisme patrimonial.

VI.- DESTRESES A ADQUIRIR

- 1.- Valorar la diversitat patrimonial i el seu tarannà identitari.
- 2.- Captar les transformacions contemporànies de la cultura popular.
- 3.- Vincular les expressions festives de la cultura popular i patrimonial.
- 4.- Coneixement de les eines de difusió del patrimoni etnològic.
- 5.- Identificar els diversos actors i la posició que ocupen en l'activació patrimonial, en el terreny etnològic.

VII.- HABILITATS SOCIALS

- 1.- Aplicació de la sensibilitat per a la diversitat cultural, en particular, a les activitats festives.
- 2.- Disponibilitat de recursos documentals i metodològics per a la investigació, divulgació i gestió del fet patrimonial
- 3.- Sensibilització amb els processos emergents de patrimonialització cultural en relació amb el tercer sector, el marc global i la societat de mercat pel que fa al patrimoni etnològic i la festa.
- 4.- Coneixement del paper de les associacions com a agents activadors del patrimoni.

VIII.- TEMARI I PLANIFICACIÓ TEMPORAL

Tema	Títol i contingut	Setmanes
1	El patrimoni etnològic	24, 25 i 30 de març (6 hores)
2	Cultura popular i festa	1, 7, 8, 14 i 15 d'abril i 4 de maig (12 hores)
3	Les associacions i el patrimoni	4 i 5 de maig (6 hores)

IX.- BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

AGUDO TORRICO, J. y E. FERNÁNDEZ DE PAZ (1999): *Patrimonio cultural y museología: significados y contenido*, en Agudo Torrico, J. y E. Fernández de Paz (coords): *Patrimonio cultural y museología: significados y contenidos*. Santiago de Compostela, Actas del VIII Congreso de Antropología, FAAEE/AGA, pp.7-15.

ARIÑO, A (1992), *La ciudad ritual. La fiesta de las fallas*, Barcelona, Anthropos.

- ARIÑO, A (coord.) (1996): "La utopía de Dionisios. Las transformaciones de la fiesta en la modernidad avanzada", en *Antropología*, 11: 5-19.
- ARIÑO, A (coord.) (1999), *El teatro en la festa valenciana*, València, Consell Valencià de Cultura.
- ARIÑO, A-SALAVERT, V (dir.) (1999-2002), *Calendari de Festes de la Comunitat Valenciana*, 4 vols., València, Fundació Bancaixa.
- ARIÑO, A. (2002): "La expansión del patrimonio cultural", a *Revista de Occidente*, 250:129-150.
- ARTONI, A (1996): "El juego de la tradición o la refuncionalización de la fiesta campesina de tradición oral en la modernidad tardía", a *Antropología*, 11:121-134.
- BALLART, J. (2001), "El patrimoni històric: bases teòriques", en Carreras, C., Munilla, G., M. Artís, Ballart, J. y M. Boada (2001): *Gestió del patrimoni històric*, Edicions de la UOC, Barcelona, 12-51.
- BOISSEVAIN, J. (1999): "Notas sobre la renovación de las celebraciones populares públicas europeas", a *Arxius de Sociologia*, 3:53-67.
- DD.AA (1999): La cultura popular a Europa, *Arxius de Sociologia*, 3.
- DD.AA (1998): Monogràfic sobre la festa, en *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 13.
- DD.AA (2001): *III Jornadas de Antropología de las Fiestas*, Alicante, Instituto Alicantino de Cultura Juan Gil-Albert i Institución Ferial Alicantina.
- DELGADO, M (1992): *La festa a Catalunya, avui*, Barcelona, Barcanova.
- DELGADO, M (coord.) (2003): *Festa, carrer i revolta. Els usos simbòlics de l'espai públic a Barcelona (1951-2000)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- DÍAZ G. i VIANA, L (1999): *Los guardianes de la tradición. Ensayos sobre la "invención" de la cultura popular*, Oiartzun, Sendoa Editorial.
- FERNÁNDEZ DE ROTA, J.A (2003), "Patrimonio y desarrollo en el marco de una concepción etnográfica", en González Alcantud, J.A (ed) (2003): *Patrimonio y pluralidad. Nuevas direcciones en Antropología Patrimonial*, Centro de Investigaciones Ángel Ganivet (Diputación de Granada), Granada, 79-94.
- GIDDENS, A (2000), "Tradición", en *Un mundo desbocado. Los efectos de la globalización en nuestras vidas*, Madrid, Taurus, pp.49-63.
- GIL CALVO, E. (1991): *Estado de Fiesta*, Madrid, Espasa.
- GOMEZ PELLON, E (1999), "Patrimonio cultural, patrimonio etnográfico y antropología social", en Agudo Torrico, J, y E. Fernández de Paz (coords): *Patrimonio cultural y museología: significados y contenidos*. Actas del VIII Congreso de Antropología, FAAEE/AGA, Santiago de Compostela, 17-29.
- HERNÁNDEZ I MARTÍ, G.M. (1996): *Falles i franquisme a València*, Afers, Catarroja.
- HERNÁNDEZ I MARTÍ, G.M. (2001), "Les transformacions de la cultura popular", *Afers*, pp.751-760.
- HERNÁNDEZ I MARTÍ, G.M, B. SANTAMARINA, A. MONCUSÍ i ALBERT, M. (2005), *La memoria construida. Patrimonio cultural y modernidad*, Tirant lo Blanch, València.
- HERNÁNDEZ I MARTÍ, G.M. (2002): *La festa reinventada. Calendari, política i ideologia a la València franquista*, València, Universitat de València.
- HOBSBAWM, E. i RANGER, T. (1988): *L'invent de la tradició*, Vic, Eumo.

- JIMENO ARANGUREN, R y HOMOBONO MARTÍNEZ, J.I. (ed.lits.) (2004): *Fiestas, rituales e identidades, Zainak*, 26, Donostia.
- MARTÍ I PÉREZ, J (1996): *El folklorismo. Uso y abuso de la tradición*, Barcelona, Ronsel.
- PRAT, J (1999): Folklore, cultura popular y patrimonio, *Arxius de Sociologia*, 3, 87-109.
- PRATS, LL (1997): *Antropología y patrimonio*, Ariel, Barcelona.
- PRATS, LI (1995): Què és el patrimoni etnològic?, en Calvo, LI y J. Mañà (eds) (1995): *De l'ahir i l'avui. El Patrimoni etnològic de Catalunya*, Dpt.. de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 26-29.
- ROMA, J, "Fiestas", en PRAT, J-MARTÍNEZ, A. (1996): *Ensayos de antropología cultural. Homenaje a Claudio Esteva-Fabregat*, Barcelona, Ariel, 1996, pp.204-214.
- SCHULTZ,U (1993): *La fiesta*, Madrid, Alianza.
- STOREY, J (2002): *Teoría cultural y cultura popular*, Barcelona, Octaedro-EUB.
- TOMLINSON, J (2001): *Globalización y cultura*, México, Oxford University Press.
- VELASCO, H (ed.) (1982): *Tiempo de fiesta. Ensayos antropológicos sobre las fiestas de España*, Madrid, Tres-Catorce-Dieciséiete.
- ZUBIETA, A.M (2000): *Cultura popular y cultura de masas. Conceptos, recorridos y polémicas*, Buenos Aires, Paidós.

Dossier de Textos

- ARIÑO, A (1999): "El teatre de la festa", en ARIÑO, A (dir.): *El teatre en la festa valenciana*, València, Consell Valencià de Cultura, pp.9-18.
- ARIÑO, A (1999): "La nostàlgia de Dionís. Festa i teatre en la modernitat avançada" en ARIÑO, A (dir.): *El teatre en la festa valenciana*, València, Consell Valencià de Cultura, pp.401-414.
- HERNÁNDEZ I MARTÍ, G.M. (2001): "Les transformacions de la cultura popular", *Afers*, 37, pp.751-760.
- HERNÁNDEZ I MARTÍ, G.M. (2004): "La desterritorialització del patrimoni cultural en la modernitat globalitzada", *El Contemporani*, 30, pp.41-47.
- LEIZAOLA, A. y F. LEIZAOLA (2008), "El ejemplo de no-museo: el proyecto Zaharkiañak", en Roigé, Fernández de Paz y Arrieta (coords): *El futuro de los museos etnológicos*, Donosti, Ankulegi, pp.195-213.
- MAIRAL, G. (2000), "El patrimonio como concepto antropológico", en *Anales de la Fundación Joaquín Costa*, 17:217-228.
- MONCUSÍ, A. (2008), "La definició i l'activació del patrimoni immaterial. Alguns reptes i algunes propostes des de l'Etnologia", a *Revista Valenciana d'Etnologia*, 4.
- MONCUSÍ, A. (2005), "El Patrimonio Etnológico", a Hernández Martí, G.M. i altres, *La memoria construida. Patrimonio cultural y modernidad*, Tirant lo Blanch, València, 225-260.
- PUCHADES HERNÁNDEZ, X (1999): "Algunes paradoxes del teatre al carrer", en ARIÑO, A (dir.): *El teatre en la festa valenciana*, València, Consell Valencià de Cultura, pp. 385-399.

ROIGÉ, X., E. FERNÁNDEZ DE PAZ y ARRIETA, I. (2008), "El futuro de los museos etnológicos. Consideraciones introductorias para un debate", en Roigé, Fernández de Paz y Arrieta (coords): *El futuro de los museos etnológicos*, Donosti, Ankulegi, pp.9-34.

SANTAMARINA, B. (2005), "Una aproximación al patrimonio cultural", a Hernández Martí, G.M. i altres, *La memoria construida. Patrimonio cultural y modernidad*, Tirant lo Blanch, València, pp.21-51.

VELASCO, H.M-CRUCES, F-DÍAZ DE RADA, A (1996): "Fiestas de todos, fiestas para todos", *Antropología*, 11, pp. 147-163.

X.- METODOLOGIA

La metodologia docent combinarà la lliçó magistral amb exercicis pràctics vinculats als continguts (lectures de textos i projecció d'audiovisuals).

XI.- AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE

La nota final de l'assignatura ix d'una part d'un treball que es lliurarà per al conjunt del mòdul en què s'integra l'assignatura i que haurà de reflectir un plantejament teòric basat en casos pràctics de patrimoni etnològic i/o cultura popular que triarà cada estudiant. La qualificació serà sobre 10 punts, però per a optar-hi caldrà haver assistit a un mínim del 80% de les classes de l'assignatura. En cas contrari, la nota màxima serà de 6 punts.